

Jelenak (*Lucanus cervus*)

Jelenak naseljava srednju i južnu Europu, te Malu Aziju i najveći je europski kukac. Spada u red tvrdokrilaca, kategoriju novokrilaša, što znači da im je prvi par krila evolucijski preobražen u čvrsta zaštitna pokrilca koja pokrivaju drugi, opnasti par krila pomoću kojih lete. Životni ciklus jelenak započinje kao ličinka koja može dostići dužinu i do 10 cm. Prema Brehmu (1829-1884), ove ličinke bile su opisivane još u starom Pontu i Frigiji, gdje su predstavljale delikatesno jelo. Žive u trulim deblima i panjevima gdje se hrane trulim drvetom. Zanimljivo je da ove ličinke pomoću posebnih „strugača“ na nožicama mogu međusobno komunicirati proizvodeći kratkotrajan zvuk frekvencije 11 kHz. To je oblik u kojem jelenak provede 5-6 godina odnosno većinu vremena svoga životnog ciklusa. U sljedećoj fazi kao kukuljica, jelenak nastanjuje veće šupljine trulih ili srušenih stabala i razvija se do jeseni, ali ne izlazi iz kukuljice sve do lipnja, kada potpuno otvrdne i dobije boju. U posljednjoj fazi, odraslom obliku jelenak živi svega nekoliko mjeseci. Mužjaci koji su veći od ženki mogu narasti do 7,5 cm dužine, i posjeduju impresivne rogove. Rogovi su jako razvijene prednje vilice, kod mužjaka puno veće, snabdjevene šiljatim zubčićima i izgledom podsjećaju na jelensko rogovlje. Glava i vratni oklop su crne boje, dok su pokrilca i rogovi smeđi. Ovi rogovi ne služe za hranjenje, nego isključivo kao oružje za obranu od neprijateljskog napada ili za borbene igre mužjaka prilikom razmnožavanja. Ženke, koje su puno rjeđe imaju manja kliješta, ali su njima u stanju zadati prilično bolan ujed. U odraslom obliku, jelenak preko dana obitava na drvetu gdje se hrani biljnim sokovima oštećenog drveta, ili miruje u rašljama gdje biljni sok istječe. Mužjaci češće lete nego ženke, i njihov spori let proizvodi karakterističan zvuk. Pare se od kraja svibnja do početka kolovoza, kada mužjaci u borbi za ženku izvode svoje famozno nadjačavanje međusobnim hvatanjem u kliješta i podizanjem od tla. Mužjak jelenka je prava atleta među kukcima jer bez problema podiže svojim moćnim rogovima-kliještima i do trideset puta veću težinu od svoje vlastite. Borba koja izgleda prilično bespoštedno završava mnogo bezazlenije nego što bi se u prvi čas moglo i naslutiti s obzirom na izgled rogova, jer u najgorem slučaju pobijeđeni mužjak biva bačen s stabla i na taj način eliminiran iz konkurencije. Ženka polaže 12-24 jaja u trulo drvo starih hrastova čime ponovno započinje ciklus. U Hrvatskoj jelenak je strogo zaštićena vrsta zbog velikog smanjenja broja uništavanjem staništa. Naime u sklopu gospodarenja šumama uklanjaju se i izvlače iz šume trula, stara debla, kao i palo i srušeno drveće čime se direktno uništava jelenkov prirodni habitat. Na taj način vrlo brzo, ukoliko ne dođe do promjene u svijesti društva, jelenka nećemo moći viđati u prirodi, nego samo na starim fotografijama.

Stručni suradnik, Mario Raguž dipl. ing.

15 6 2010

15 6 2010

